

9 augusti 2022

Energimarknadsinspektionen
Att: Fredrik Norlund
Box 155
631 03 Eskilstuna

BEKEN modellen - reviderad prissättningsmodell av elenergi

Refererande till våra diskussioner kring den reviderade prissättningsmodellen som jag föreslagit, så har jag uppfattat det som hindrar införandet av denna är i huvudsak en risk för att den kan vara i gränslandet till EU kommissionens förordning för den gemensamma europeiska elmarknaden.

Bakgrund

De höga elpriserna i Europa har sin grund i en brist på naturgas som enligt traditionella marknadsmekanismer innebär högre priser på de volymer som är tillgängliga. Vi kan läsa i media att det nu inte enbart är en prisfråga utan även en försörjningsfråga.

Gasen är central i för elproduktionen i Europa och har fått en successivt större roll i elförsörjningen i takt med att Tyskland avvecklar sin kärnkraft.

Elen är en handelsvara som köps och säljs på villkor som är beslutade av EU. En princip är att alla elproducenter som bidrar till att leverera el för att möta efterfrågan ska få lika mycket betalt oberoende till vilket pris de bjudit in elen till och om det är vindkraft, solkraft eller kärnkraft alternativt gaskraft.

Inledning

I Sverige har vi på grund av vårt geografiska läge inte ett integrerat elnät med kontinenten. Samtidigt som vi per definition har ett produktionssystem som till ca 80% består av vattenkraft (mestadels i Norrland) samt kärnkraft (SE4) och ca 20% vindkraft. Med andra ord – i Sverige (och Norge) har vi inget beroende av elproduktion med gas. Så den intressanta frågan blir då, varför elpriserna i Sverige skenar och hamnar på samma nivå som på kontinenten?? Elen kostar per definition marginellt mer att producera i Sverige i år jämfört med för ett år sedan, än då är den 5 ggr så dyr i juni månad. Varför ...???

Detta beror enbart på att vi har en gemensam europisk elmarknad, där varje land ska vara lojalt sitt grannland att leverera el till denne på marknadsmässiga villkor. För Sverige innebär det i praktiken att via de elkablar som vi har från SE4 till Danmark, Tyskland, Polen och Litauen ska dela med oss av den elproduktion som vi kan erbjuda dessa länder och om priset är attraktivt för dessa länder så blir det export och då måste vi producera även den elen. På motsvarande sätt kan det bli om man i andra ändan av dessa kablar har lägre pris för att tillverka elen, så får vi en import. Men p.g.a. av gasbristsituationen så är det mer än 95% av tiden export som gäller. I kombination med att det är den sist producerade kWh som sätter priset på hela bulken av el som levereras inom ett elområde. Detta leder till att vi i södra Sverige (SE4 och SE3), får så extremt höga elpriser.

Enligt den prissättningsmodell, som Nordpool tillämpar, ska producenterna bjuda in den kraft som de kan bidra med till Nordpool dagen innan förbrukningen ska ske. Nordpool matchar dessa bud mot vad efterfrågan är. När det förr i huvudsak var den svenska marknadens elenergibehov som skulle matchas mot produktion, så blev skillnaden mellan lägsta och högsta inbjudna priser inom rimliga gränser. Alla

9 augusti 2022

producenter som leverera fick lika mycket betalt (högsta priset eller som vi ofta säger det – priset för vad det kostar att producera den sista behövda kWh)

När vi det senaste året fått den bristsituation som är gällande i Centraleuropa, så handlar det mestadels om att exportera allt vad ovan nämnda exportkablar klarar av. Det kan vara i storleksordningen mer än 50% av vad SE4 själv behöver.

Detta innebär att det måste produceras markant mer el än vad södra Sverige behöver och dessa tillkommande volymer för att exportera blir dyra att producera (kostnadskurvan är exceptionell). Då inträffar det som är den problemställning som vi konfronterats med, att de volymer som krävs för att exporteras sätter en hög prisnivå vilket blir gällande för samtliga volymer som ska levereras även de för den svenska marknaden. Det är här Nordpools prissättningsmodell havererar. Den sätter priskrysset för den sist producerade kWh för ALLA kunder som får del av dessa volymer av elleveranser. Detta innebär att elproducenterna får enormt större intäkter än om priskrysset hade satts för de volymer som efterfrågades i södra Sverige.

Kapacitetsavgifter

I samband med införandet av elområdena 2011 så infördes ett system med avgifter som Svenska Kraftnät tar ut som läggs till i elpriset. Dessa avgifter är omvänt proportionella mot hur väl Svenska Kraftnät har lyckats med sin uppgift, att bygga ut elnätet mellan de olika regionerna i Sverige. Ju mer nätkapacitet som sakas, ju större avgifter tar Svenska kraftnät ut från kunderna.

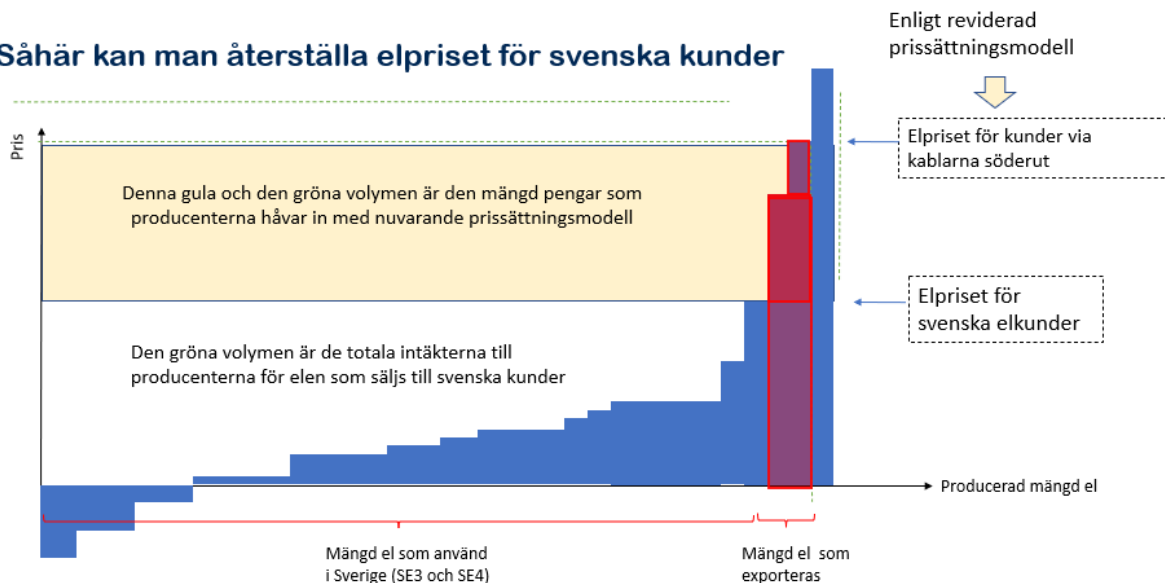
Vad gäller kapacitet/flaskhalsavgifterna, så har dessa visat sig vara harmlösa och inte resulterat i det som var tanken med dessa (stimulera utbyggnad av elproduktion i högpris områden), varför dessa bör avskaffas. De ca 40 miljarder som Svk har tagit in är elkundernas pengar som på ett omotiverat sätt ackumuleras i balansräkningen hos Svk. Stamnätets överföringskapacitet är en angelägenhet för Svenska kraftnät att säkerställa/åtgärda och ska finansieras via stamnätstariffen.

BEKEN modellen

För att komma till rätta med den snedvridning av elpriset som nuvarande prissättningsmodell leder till under den situation som vi har på elmarknaden i Europa, krävs en justering/anpassning av nuvarande prissättningsmodell som Nordpool tillämpar.

I den reviderade prissättningsmodellen BEKEN, sammanställer Nordpool likt idag alla efterfrågade volymer i de respektive elområdena och på exportledningarna. När man adderar efterfrågade volymer, så stannar man upp när man har uppnått en jämvikt mellan efterfrågan och produktion för behovet inom den svenska marknaden. Här sätter man då priskryss för elförbrukare inom SE4 respektive övriga SE, se figur nedan. Därefter fortsätter man att addera till de exportvolymer som efterfrågas på respektive utlandsförbindelse, vilket resulterar i ett priskryss samma som idag, enligt den övre linjen i figuren nedan.

Så här kan man återställa elpriset för svenska kunder

Införandet av BEKEN modellen kräver inga större administrativa ingrepp eller ombyggnad av IT systemen. Det handlar enbart om införandet av ett moment när man ska matcha tillgång och efterfrågan vilket görs i två steg (steg ett för den svenska marknaden, steg två för exportvolymerna).

Vad avser importerade volymer, så följer de samma principer som tillämpas idag – det vill säga att dessa ses som en tillgång som ska vara med och matcha efterfrågan inom elområdet.

EU-förordning

Det har framförts att BEKEN modellen inte möter EU kommissionens förordning 2015/1222 av den 24 juli 2015, om fastställande av riktlinjer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning. Speciellt artikel 38 har identifierats som ett hinder för införandet av BEKEN modellen.

Artikel 38.1b - Priskopplingsalgoritmen

1. Priskopplingsalgoritmen ska ge de resultat som anges i artikel 39.2 på ett sätt som använder principen om marginalprissättning, enligt vilken alla accepterade bud kommer att ha samma pris per elområde och marknadstidsenhet

Jag har inte den EU juridiska kompetensen för att tolka denna förordning i alla sina delar. Exempelvis behöver man definiera vad som ryms inom begreppet ”diskriminering”.

När det gäller Artikel 38.1b fundamentalistiska tolkning kan man möjligen komma fram till att man inte får ha olika prissättning inom ett och samma elområde. Om man exkluderar utlandsförbindelserna från SE4 vilka är de som ger upphov till de fenomen som vi vill komma ifrån och istället definiera ett elområde 5 som omfattar anslutningspunkterna där exportförbindelserna ansluter, så borde denna fråga i så fall vara hanterad.

9 augusti 2022

Slutsats

Vi vet att exempelvis Tyskland har negligerat EU direktiven om upprättande av elområden, utan att EU kommissionen ingripit. Vi vet också att i Italien har man upprättat en prissättningsmodell som garanterar ett maxpris för kunderna i Italien. Inte heller här har EU kommissionen agerat mot detta. Även om Norge inte är med i EU, har de etablerat ett tak på 70 öre (NOK) exklusive skatt för hushållskunder.

BEKEN modellen innebär ingen förändring gentemot nuvarande prissättningsmodell vad avser exporterade volymer eller prissättning. De som hävdar att en sänkt pris på den svenska marknaden skulle innebära en större totalförbrukning och därmed högre pris för att matcha den totala efterfrågan har knappast stöd i detta påstående om man granskar månadsvolymerna i inhemsk förbrukning mot tidigare år.

EU har de senaste veckorna annonserat att det finns skäl att se över marknadsmodellen inom den gemensamma elmarknaden.

Den av regeringen tillämpade modellen med utbetalning av bidrag till de kunder i hela Sverige som under vintermånaderna förbrukade mer än 2000 kWh var både trubbigt och diskriminerande. De som hade fast elpris liksom de i SE1 och SE2 som inte haft förhöjda elpriser fick också bidrag. Principen är likt Norge att inte ta ut betalningar från elkunderna som är omotiverade och osunda, utan att elpriset ska reflektera en sund marknadsprissättning.

Sammantaget – inte kan det ha varit EU lagstiftarens ambition att elproducenterna och TSO:erna skulle kunna tjäna ohämmat och oskäligt mycket pengar som nu blivit fallet på elkundernas bekostnad. Det åligger en lagstiftare att vidta åtgärder om en lagstiftning inte fungerar.

Vad har Sverige att förlora på att notifiera för EU om införandet av en marknadsanpassning av prissättningen av el för den inhemska marknaden utan att för den skull ändra förutsättningarna för den el som exporteras.

Med vänliga hälsningar

Bengt Ekenstierna

Beken Management Consulting AB